

373.3(07)

B 43

Міністерство освіти України
Інститут змісту і методів навчання
Криворізький державний педагогічний інститут

**ВИКЛАДАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ**

Навчальний посібник

В и п у с к 3

Київ - 1998

РОЗВИВАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ УРОКА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

/З.М. Мірошник/

Для повноцінного формування і розвитку мислення дітей при експериментальному навчанні необхідно передбачити певні умови і дотримуватися їх:

1. При формуванні мислительних операцій слід обов'язково орієнтуватись на загальний розвиток дітей, їх психологічний стан.

2. Забезпечувати єдність розвиваючого компоненту, пізнавальної музичної інформації та емоційного враження дитини, зумовлювати і формувати позитивне ставлення до навчання взагалі і до результатів свого впливу у кожному конкретному випадку.

3. Передбачити на уроці спеціальні умови, в яких учень зможе ефективніше вдосконалювати певні мислительні дії, які слід розглядати як основу розвитку мислення дітей молодшого шкільного віку.

Роботу по формуванню мислительних операцій варто відокремити у самостійний етап уроку і назвати його "Хвилинка розвитку розумових дій". Це важливий компонент розвитку учнівської кмітливості, пізнавальних, пошукових і творчих здібностей; створення можливості формування у школярів гарного настрою, позитивних емоцій, ініціативи, самостійності, пошукового ставлення до засвоєння музичних творів різних жанрів. У завданнях розвиваючий компонент варто базувати на цікавому пізнавальному матеріалі, на принципах доступності, наочності, гуманізму, що дає можливість дітям впевнитись у своїх силах, зрозуміти, що їхня - учнівська - думка варта уважного ставлення і шани. Варіативність завдань та підготоване ходом навчання успішне їх виконання є важливою психологічною умовою формування впевненості в собі, що у молодших школярів має принципове значення для оволодіння навчальною діяльністю у цілому, а також для самоактуалізації і самореалізації особистості.

В процесі проведення на уроках музики "Хвилинка розвитку розумових дій" доречно використати такі групи завдань:

1. Завдання на порівняння.

2. Завдання на виключення зайвого.
3. Завдання на узагальнення та класифікацію.
4. Завдання на розвиток пізнавального інтересу.
5. Завдання на розвиток теоретичного способу пізнання.
6. Завдання на розвиток дій рефлексії.
7. Проблемні вправи.
8. Завдання на логічне комбінування.

Перша група завдань включає в себе різноманітні вправи на порівняння понять, засобів музичної виразності, у звуковисотному та темповому і тембровому плані, у напрямках руху мелодії, динамічного плану музичних творів, схем-моделей різних за будовою музичних творів, музичних характеристик різних персонажів та різнопланових характеристик одного й того самого персонажа: способів музичного розвитку, порівняння складу ансамблів, порівняння шляхів виникнення музичних творів.

Друга група завдань поєднує вправи на виключення зайвого. Вправи створені на цікавому і різноманітному музичному матеріалі: музичні поняття, назви типів музики, назви пісень, танців, маршів, назви нот, пауз, знаків альтерації, музичні символи, емоційні характеристики та багато іншого.

Третя група завдань - вправи на розвиток вміння узагальнювати та виконувати протилежну операцію - класифікувати. Ці вправи передбачають:

- утворення груп з ряду слів, та вміння дати групам назву; розподіл на групи за основною характеристикою; утворення груп слів за відповідним узагальнюючим словом; добирання узагальнюючого слова для певної групи слів; вміння дати назву для частини твору /цілого твору/.

Четверта група завдань вміщує цікаві творчі вправи які сприяють розвитку пізнавального інтересу молодших школярів. Це ребуси, криптограми, головоломки, кросворди, нотограми, шифрограми, а також музично-дидактичні, сюжетно-рольові та проблемно-моделючі ігри.

Наступна група завдань - вправи на розвиток теоретичного способу пізнання. До них належать задачі з логічним навантаженням, задачі на вміння встановлювати інваріантність а також завдання, пов'язані з контролем та перевіркою власних розумових

дій.

Шоста група, яка включає вправи на розвиток дій рефлексії, передбачає встановлення і усвідомлення певної закономірності розумових дій, або встановлення і усвідомлення едентичності логічних операцій.

Передостання група – вправи проблемного характеру. Вони передбачають постановку проблемних питань, створення проблемних ситуацій, а також встановлення взаємозв'язків між зовнішніми та внутрішніми ознаками предметів, явищ та процесів.

І завершує процес проведення на уроці музики "Хвилинка розвитку розумових дій" виконання вправ на логічне комбінування, які включають також завдання на знаходження потрібних комбінацій при розташуванні фактичних матеріалів даних в певному порядку.

Переважає більшість вправ мають комплексний характер. Дітям пропонуються такі завдання: "Зроби висновок", "Поміркуй", "Обґрунтуй відповідь", "Доведи свою думку", "Дай відповідь на питання: чому?, як саме?, як на твою думку?, як ти вважаєш?"

Ці завдання сприяють розвитку словникового запасу учнів /зокрема музичного/, передбачають формування вміння працювати самостійно /як в ретроспективному, так і в творчому плані/.

У завдання також закладені можливості для здійснення диференційованого навчання.

Як окремий етап уроку, "Хвилинка розвитку розумових дій" триває 3-5 хвилин. Місце даного етапу в структурі уроку музики не фіксоване і обирається на розсуд вчителя в залежності від вимог навчального матеріалу кожного конкретного уроку.